

Svikter vi nu ...

Taler

Jacob Stenersen Worm-Müller

Dato

10 september 1940

Sted

Venstres stortingsgruppe, Oslo

- 1 Fridjof Nansens talte ofte om at i de avgjørende øieblikke i livet gjaldt det at skjære retrættlinjen av bak sig. Vi har nu retirert ustanselig fra den ene stilling til den anden. Vi har stadig sagt at «her står vi». Men aldrig har det været nogen endelig grense, hvor et folk står med ryggen mot veggen. Det er demoraliserende
5 altid at gå tilbake. Hvordan kan vi vinde, når vi aldrig vil ta et brudd? Tyskerne utnytter oss likesom de før har gjort utpressing mot partier og stater.

- Men vi skal opnå en ordning har man sagt. Hvor er den norske ordning? Vi får et Riksråd - delvis av undermålere og menn som ingen under almindelige
10 forhold ville drømme om at utnevne. Vi vil ha et styre mot Quisling - har man sagt. Men nu er de sluppet inn - først en, så to til og hvad senere? Samtidig fortsetter nazifiseringen uforstyrret i stigende tempo, ved arrestasjoner og inngrep overfor Nasjonal-teatret og Kringkastingen. Det er som i Tjekkosllovakiet. Løftene om protektorat blev ikke holdt.

- 15 Vi plyndres. Rederforbundets president søkte mig sent igårkveld og var fortvilet over - ikke bare for flåtens skyld, men først og fremst for landets - at man gikk med på å avsette kongen og regjeringen. Det er ikke sandt det som her er sagt at et flertal i Rederforbundet er for. Mange, ja de fleste er imot. Vi selger vort land
20 for en ret linser hvis vi stemmer for det. Alt det vi nu trues med skjer jo allikevel hver dag. Det er en illusjon at tro at vi opnår noget. Vi kamuflerer bare tyskerne.

- Det gjør ingenting - siger nogen - om vi bøier os nu. Så siger fylkesmann
25 Christensen: Vinner England, blir vi fri. Vinner Tyskland kan det være bra at ha en ordning.

Jeg mener det motsatte. Vinner Tyskland kan vi godt vente, for da gjør de med os som de vil. Vinner England skader vi os, især hvis seiren blir knepen. Men det

verste er at vi taper os selv, vor sjel.

I den store tale Bjørnstjerne Bjørnson holdt for Ernst Sars i 1892 om det
høvdingbårne demokrati siger han at til idag har vort demokratiske arbeide for
35 det meste været høvdingbåret. Respekt for ånd som for lov. Å la stort være stort
og lavt være lavt; ikke å synde herimot uten snart å føle avveien. «Følelsen av
høvdingeskabets evne og ansvar i de forskjellige tider er det første og siste i Sars'
bok, særdraget i den. Han nævner en konge, hvis han var høvding og nævner
han ham ellers er det alene for at sige at han ikke var høvding. Han syner os det
40 høvdingebårne, det er det samlende. Han syner os det høvdingforladte, det er
det splittende.»

Og her taler Bjørnson netop til os. Dette er ord for dagen: «Et folks lykke beror
på at der er et sterkt forbund mellem disse høvdinge og de som følger. Ulykken
45 bryter inn der dette forbund brister; nivået i vort moralske liv synker straks.
Lykken er, at dette holder - også når frykt eller nød ryster sinnene, i et sterkt folk
stiger det netop da.

Ingens skjæbne kan tydeligere vise det end vor - og således har Sars set det - at i
50 anstrængelsen vinnes høvdingemagten. - - Hvis vort lille folks høvdinge sænker
anstrængelsen ved at minke på målene - hvad de end opnår av fred og fordel i
øieblikket, det fordærver sæderne. Den store mængde vil så gjerne la sig rape
nedover de hundre trappetrin, de kom op ved egen og andres anstrængelser; de
vil så gjerne blidelig gli tilbake i hvilen. Og de, som midt i anstrængelsens værste
55 stun ser lysten dertil blinke i øinene og hvisker: kut af, la dig gli, - de er
forræddernaturene.»

Vi må stå fast på rettens grund. Vi har intet standpunkt, hvis vi glir og river ned
vore symboler.

60 «Jeg tror ikke på vort folk», sier fylkesmann Christensen. Men da har han ikke
ret til å fortsette å stå i spissen. Han er idag en ulykke for os, fordi han ikke tror.
Jeg tror på vort folk. Intet folk kan vinne, uten det: at det tror på noget.

65 Det er ikke her spørsmål om et enkelt menneske skal ofres for alt folket - som
mange av dem som vil gi sig, sier; men om ikke folket ved her at bøie sig da opgir
det som binder os sammen: Olavs krone, Eidsvolds lov.

70 Symboler ofres - sier man. Men det er ikke bare symboler, det er levende
realiteter, det er det centrale i vort folks historie, som vi da opgir. Hvad er det vi
vinner? Intet. Men hvad taper vi: Skipene ute, den norske legasjon i Stockholm,
vort frie åndehull. Vi mister vort ansikt ut mot verden og det verste av alt:
Respekten for os selv. Se på de mørke tider i vor historie! Se på Eidsvold og den
75 glans og kraft som utstråler fra det! Tenk på 1905! Aldrig har et folk kapitulert
på en slik måte og git op alt det, som vi anser for hellig.

Svikter vi nu, svikter vi det beste i os selv. Holder vi stand bevarer vi vor sjel.
Svikter vi nu vort Rike Norge, da er der intet Norges Rike mere ute i verden. Da
80 er Norge det protektorat som Christensen og hans tilhengere vil undgå ved at
rasere alt, som uttrykker vor selvstendighet utad.

Dette er en frihetskrig for folkene! Venstre, som er utsprunget av Eidsvolds
ideer og alltid har stått samlet til vern om folkestyret, om retten - om alt det vi har
85 kjempet frem i det 19de og 20de århundrede - vi kan ikke opgi det.

90

Kilde

J. S. Worm-Müller: Ideer og mennesker. Oslo, 1954, s. 232-34.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/svikter-vi-nu>

95

100

105